

**Το ενημερωτικό αυτό φυλλάδιο περιέχει χρήσιμες πληροφορίες για το δάσος Πάφου και δίνει την ευκαιρία στον επισκέπτη να το γνωρίσει καλύτερα, να γνωρίσει τις αξίες του και τους χώρους αναψυχής που προσφέρει.**

### ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΗ ΘΕΣΗ

Το κρατικό δάσος Πάφου καταλαμβάνει κυρίως τις βορειοδυτικές πλαγιές της οροσειράς του Τροόδου. Έχει έκταση γύρω στα 700 Km² ή 70.000 εκτάρια και καλύπτει τμήματα των επαρχιών Λεμεσού, Λευκωσίας και Πάφου, σε υπερθαλάσσιο ύψος από το επίπεδο της θάλασσας μέχρι τα 1.352 μέτρα (Τρίπυλος). Επεκτείνεται στα βόρεια μέχρι τα χωριά Πωμός, Πηγαίνεια, Πάνω Πύργος Τυλληρίας και το κατεχόμενο χωριό Βαρίσια, ανατολικά μέχρι τα χωριά Γερακιές, Λεμύθου, Τρεις Ελιές, Καμινάρια και Φοινί, νότια μέχρι τα χωριά Άγιος Νικόλαος, Παναγιά και Κανναβιού και στα δυτικά μέχρι τα χωριά Λυσός, Κινούσα, Αργάκα και Γιαλιά.

### ΔΙΟΙΚΗΣΗ – ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ

Η διοίκηση και διαχείριση του δάσους είναι αρμοδιότητα του Τμήματος Δασών του Υπουργείου Γεωργίας, Φυσικών Πόρων και Περιβάλλοντος. Στο δασικό σταθμό Σταυρού Ψώκας βρίσκεται η κεντρική διοίκηση του δάσους. Δασικοί σταθμοί υπάρχουν στα χωριά Κάμπος, Παναγιά, Γιαλιά, Μηλικούρι, Άγιος Νικόλαος, Γεροσκήπου, Κανναβιού, Λυσός, Πωμός, Κάτω Πύργος και στην Ιερά Μονή Κύκκου. Για αποτελεσματική διοίκηση και διαχείριση των δασικών πόρων το δάσος Πάφου χωρίζεται σε έντεκα (11) κοιλάδες· οι κοιλάδες Διαρίζου (Πηλατός), Ρούδια, Αγιάς, Σταυρού της Ψώκας, Αγίου Μερκουρίου, Γιαλιάς, Λειβαδιού, Φλέγιας, Λιμνίτη, Κάμπου και Ξερού. Οι κύριες δασικές δραστηριότητες είναι η προστασία του δάσους από τις πυρκαγιές, η σχεδίαση, βελτίωση και συντήρηση εκδρομικών και κατασκηνωτικών χώρων, μονοπατιών μελέτης της φύσης και του δασικού οδικού δικτύου, η διαχείριση και περιποίηση των δασικών συστάδων και δασικών βιοτόπων ή αναδάσωση γυμνών εκτάσεων, η παραγωγή δασικών δενδρυλλίων, ο σχεδιασμός, η φύτευση και περιποίηση δεντροστοιχιών και χώρων πρασίνου, η διατήρηση και προστασία της άγριας ζωής κ.λ.π.



Κεντρικά Γραφεία Δασικής Περιφέρειας Πάφου στο Σταυρό Ψώκας

### ΧΛΩΡΙΔΑ

Το δάσος Πάφου είναι κατά το μεγαλύτερο μέρος του φυσικό δάσος που αναγεννιέται από μόνο του, χωρίς την επέμβαση του ανθρώπου. Σε όλη την έκτασή του επικρατεί η τραχεία πεύκη (*Pinus brutia*), το κοινό άγριο πεύκο.

Ένας μεγάλος αριθμός μικρότερων δέντρων και θάμνων καταλαμβάνουν συγκεκριμένους χώρους του δασικού οικοσυστήματος ανάλογα με τις τοπικές κλιματεδαφικές συνθήκες. Οι κυριότεροι θάμνοι είναι η ενδημική ρατζιά (*Quercus alnifolia*), η αντρουκλιά (*Arbutus andrachne*), η αγριοελιά (*Olea europaea*), η ξυσταριά (*Cistus creticus*), το ρασιή (*Calycotome villosa*), η χρυσοξυλιά (*Ramnus alaternus*), η περνιά (*Quercus coccifera*) και άλλοι που δημιουργούν σημαντικές φυτοκοινωνίες με ιδιαίτερη οικολογική σημασία.

Η παραποτάμια βλάστηση, που απαντάται σε όλα τα υψόμετρα, αποτελείται κυρίως από πηλατύφυλλα, όπως ο πηλάτανος (*Platanus orientalis*), το σκλήδρο (*Alnus orientalis*), η δάφνη (*Laurus nobilis*), η μερσινιά (*Myrtus communis*) και ο βάτος (*Rubus sanctus*) που προσδίδουν μια ιδιαίτερη απόχρωση στη φυτοκάλυψη. Στα πιο χαμηλά υψόμετρα τα ψηλά δέντρα αραιώνουν και πληθαίνουν οι μικροί θάμνοι, τα φρύγανα και τα ποώδη φυτά που συνθέτουν μια πλούσια και πυκνή φυτοκάλυψη με μεγάλη οικολογική και αισθητική αξία.

Ξεχωριστή θέση στη χλωρίδα του δάσους Πάφου, κατέχει το κυπριακό κέδρο (*Cedrus brevifolia*). Είναι το μοναδικό ενδημικό δέντρο των δασών της Κύπρου και σχηματίζει το μοναδικό φυσικό δάσος στις πλαγιές του Τριπύλου και στη γνωστή διεθνώς Κοιλάδα των Κέδρων. Αναπτύσσεται και σχηματίζει αμιγείς ή μικτές συστάδες με το άγριο πεύκο από τα 600m μέχρι και τα 1.352m. Η παρουσία του κυπριακού κέδρου προσδίδει έναν ξεχωριστό και ιδιαίτερο χαρακτήρα στο δασικό οικοσύστημα.

Η περιοχή του Τριπύλου και της Κοιλάδας των Κέδρων σε μία έκταση 823 εκταρίων έχει κηρυχθεί σε Περιοχή Προστασίας της Χλωρίδας και Πανίδας σύμφωνα με τις πρόνοιες της Δασικής Νομοθεσίας και με απόφαση του Υπουργικού Συμβουλίου, το 1984. Η κήρυξή της σε Περιοχή Προστασίας της Χλωρίδας και Πανίδας έχει σκοπό την απόλυτη προστασία των μοναδικών φυσικών δασών του κέδρου και της άγριας ζωής που φιλοξενεί.

Τα είδη των φυτών που απαντώνται στο δάσος Πάφου υποδηγίζεται ότι ξεπερνούν τα 600. Ανάμεσα τους πενήντα (50) ενδημικά της Κύπρου από τα οποία 4 συμπεριλαμβάνονται στη Σύμβαση της Βέρνης και 11 στον κατάλογο της Διεθνούς Ένωσης για Διατήρηση του Περιβάλλοντος (I.U.C.N.). Η ύπαρξη μεγάλου αριθμού orchιδέων όπως το *Limodorum abortivum*, η *Orchis sancta*, η *Ophrys*

Orchis italica (Orchιδέα)



Asphodelus aestivus Ασφόδελος ο θερνός



Trifolium campestre. ssp. paphium Τριφύλλι το πεδινό υποείδος πάφιο



Ranunculus kykkoensis Ρανούγκουλος του Κύκκου

ρο ενδημικό θηλαστικό της Κύπρου, ζει και αναπαράγεται σε ιδιαίτερους βιότοπους του δάσους. Η παρουσία της αλεπούς (*Vulpes vulpes indutus*), του λαγού (*Lepus europaeus cyprius*), του σκαντζόχοιρου (*Hemiechinus auritus ssp. dorotheae*) και αρκετών σημαντικών ειδών πουλιών όπως οι σπάνιοι και προστατευόμενοι αετοί (*Aquila heliaca*, *Hieraaetus fasciatus*), ο γύπας (*Gyps fulvus*), το ανδόνι (*Luscinia megarhynchos*), το άνθρωποπούλι (*Tyto alba*), το θουπί (*Otus scops cyprius*), αρκετά είδη κουκουβάγιων, η πέρδικα (*Alectoris chukar*), η φάσσα (*Columba palumbus*) και το τρυγόνι (*Streptopelia turtur*) μαζί με διάφορα είδη φιδιών και σαυρών, κοίλοπτέρων και σπάνιων πεταλούδων συνθέτουν μια πλούσια πανίδα μεγάλης οικολογικής σημασίας για τον τόπο.

### ΓΕΩΛΟΓΙΑ

Το γεωλογικό υπόστρωμα του δάσους Πάφου αποτελεί μέρος



Γεωλογικός Σχηματισμός (από ασβεστολιθικά πετρώματα)

του γνωστού οφιολιθικού συμπλέγματος του Τροόδου. Αποτελείται κυρίως από φλεβικά πετρώματα τα οποία χαρακτηρίζονται από απότομες πλαγιές, βαθιές κοιλάδες και χαράδρες. Σημαντικοί γεωλογικοί σχηματισμοί που απαντώνται στο δάσος Πάφου είναι ο σχηματισμός της Κανναβιούς που συγκροτείται από μία ακολουθία μπεντονιτικών αργίλων με ενστρώσεις ηφαιστειοκλαστικών ιθιολιθών, ραδιολιθιτών και μαγγανιούχων πηλιτών (υπολογίζεται 75-70 εκατομμυρίων χρόνων) και το σύμπλεγμα των Μαμωνιών με ηλικία 210 μέχρι 95 εκατομμύρια χρόνια που αποτελείται από μια σειρά εκρηξιγενών και ιζηματογενών πετρωμάτων. Η ανάμειξη των υπερκείμενων ανθρακικών πετρωμάτων και των οφιολιθικών πετρωμάτων του Τροόδου μαζί με τα εκρηξιγενή και ιζηματογενή πετρώματα των συμπλεγμάτων έχει δημιουργήσει μια τεράστια ποικιλία οικοτόπων.

### ΥΔΡΟΛΟΓΙΑ

Το υδρογραφικό δίκτυο του δάσους Πάφου είναι αποτέλεσμα της κατανομής της βροχόπτωσης, των γεωμορφολογικών συνθηκών και των πετρωμάτων που υπάρχουν. Μπορεί να χαρακτηριστεί σαν ακτινωτό με τους ποταμούς να κατευθύνονται από την ψηλότερη κορυφή, τον Τρίπυλο, προς την περιφέρεια του δάσους. Οι σημαντικότεροι ποταμοί είναι ο Διαρίζος, ο Ρούδιας, της Αγιάς, του Σταυρού της Ψώκας, του Αγίου Μερκουρίου, της Φλέγιας, του Λιμνίτη και του Ξερού. Ο Διαρίζος μαζί με το Ρούδια έχουν όλο το χρόνο νερό και αποτελούν την κύρια πηγή εμπλοουτισμού των υπόγειων υδροφόρων στρωμάτων των κοιλάδων που διασχίζουν. Η ύπαρξη πλούσιων υδροφόρων στρωμάτων προσδίδει στο δάσος Πάφου μεγάλη υδρολογική αξία. Ένας σημαντικός αριθμός πηγών υδροδοτούν 47 παραδασόβια χωριά. Τα κύρια υδατικά



Ποταμός του Πωμού



έργα της Πάφου όπως τα φράγματα του Ασπρόκρεμμου, της Ευρέτους, της Αγίας Μαρίας Χρυσοχούς, του Πωμού, του Κάτω Πύργου Τυλλήριας, συνοδικής χωρητικότητας 77 εκατομμυρίων κυβικών μέτρων νερού, τροφοδοτούνται κυρίως από το δάσος Πάφου.

## ΑΝΑΨΥΧΗ

Ο επισκέπτης του δάσους Πάφου έχει την ευκαιρία να απολαύσει και να θαυμάσει τις φυσικές και ανεπανάληπτες ομορφιές των δασικών οικοσυστημάτων, να αναζωογονηθεί και ηρεμήσει στο ιδιαίτερο ενδοδασικό περιβάλλον, να μελετήσει, να εμπνευστεί και να ασκηθεί ακολουθώντας τα μονοπάτια της φύσης, να διασκεδάσει και να απολαύσει το φαγητό του, να ξεφύγει από τη μονοτονία και ένταση της καθημερινής ζωής και να βρεθεί στο απόλυτα καθαρό περιβάλλον απαλλαγμένο από κάθε ρύπανση. Η επαφή του επισκέπτη με τα στοιχεία του δάσους θα χαρίσει σ' αυτόν αξέχαστες εμπειρίες. Οι επισκέπτες του δάσους Πάφου αυξάνονται από χρόνο σε χρόνο, γι' αυτό το Τμήμα Δασών, σε συνεργασία και με άλλες Υπηρεσίες, έχει προχωρήσει στην κατασκευή και συνεχίζει να κατασκευάζει αριθμό εκδρομικών και κατασκηνωτικών χώρων και μονοπατιών μελέτης της φύσης. Η ύπαρξη ξενώνα και μικρού εστιατορίου στο Σταυρό της Ψώκας εξυπηρετούν τους επισκέπτες που θέλουν να διανυκτερεύσουν και να απολαύσουν τις φυσικές ομορφιές του δάσους.



Εκδρομικός χώρος Σταυρού Ψώκας

## ΧΩΡΟΙ ΑΝΑΨΥΧΗΣ ΣΤΟ ΔΑΣΟΣ ΠΑΦΟΥ

Εκδρομικοί χώροι			
Όνομασία	Χωρητικότητα	Υψόμετρο	Τοποθεσία
Σταυρός της Ψώκας	600	850μ	Σταυρός της Ψώκας
Άγιος Μερκούριος	350	400μ	8 Km από Αργάκας
Μαυραλής	420	0μ	Παραλία Αργάκας
Γεφύρι του Λειβαδιού	400	250μ	8 Km από Πωμό
Μονασιήλλακα	600	900μ	2 Km από Παναγιά
Ξυσταρούδα	250	1000μ	6 Km από Ιερά Μονή Κύκκου προς Λευκωσία
Κομιτιτζή	400	700μ	6 Km από Μηλικούρι (Πλάτης)
Αγιά	250	700μ	11 Km από Κανναβιού
Πέρα Βάσα	200	650μ	4 Km από Αρμίνου
Κατασκηνωτικοί χώροι			
Σταυρός Ψώκας	60	850μ	Σταυρός Ψώκας
Μονοπάτια Μελέτης της Φύσης			
Όνομασία	Μήκος	Χρόνος πορείας	Περιοχή
Χορτερής (κυκλικό)	5,0 Km	3,0 ώρες	Σταυρός Ψώκας
Σεληνάδι του Σταυρού (κυκλικό)	2,5 Km	1,5 ώρα	Σταυρός Ψώκας

## ΚΥΠΡΙΑΚΟ ΑΓΡΙΝΟ (*Ovis gmelini ophion*)

Το κυπριακό αγρινό είναι το μεγαλύτερο ζώο της άγριας κυπριακής πανίδας και βρίσκεται μόνο στο δάσος Πάφου. Θεωρείται το στολίδι και το καμάρι του δάσους Πάφου. Είναι ζώο δειλό και πολύ περίεργο, αλλά δύσκολα μπορεί να το πλησιάσει ο άνθρωπος. Το αρσενικό αγρινό φέρει κέρατα που φθάνουν μέχρι τα 55-60 cm και από την ηλικία των 3-4 χρόνων είναι δυνατό, καλοφτιαγμένο και όμορφο ζώο. Ζυγίζει 35 κιλά περίπου και φθάνει το ένα μέτρο ύψος. Το θηλυκό είναι χωρίς κέρατα και ζυγίζει 25 κιλά περίπου και είναι συνήθως πιο μικροκαμωμένο. Η αθλαγή του τριχώματος του αγρινού γίνεται δύο φορές το χρόνο, την άνοιξη (Απρίλιο-Μάιο) και το φθινόπωρο (Σεπτέμβριο - Οκτώβριο). Το ανοιξιάτικο τρίχωμα είναι κοντό και λείο ενώ το χειμωνιάτικο είναι πυκνό και βαρύ. Είναι είδος πολυγαμικό. Ζευγαρώνει κατά τον Οκτώβριο-Νοέμβριο και γεννά κατά τον Απρίλιο-Μάιο συνήθως ένα και σπάνια δύο μικρά. Τρέφεται με φύλλα θάμνων, αγριόχορτα, βαλανίδια, μανιτάρια κ.ά.

Ιστορικές μαρτυρίες (μωσαϊκά, κείμενα) αναφέρουν ότι το κυνήγι του αγρινού ήταν πολύ διαδεδομένο μέχρι τον προηγούμενο αιώνα και γίνονταν με σκύλους ή κυναιήτορες. Λόγω του κινδύνου εξαφάνισής του, το κυνήγι του έχει απαγορευτεί και το κυπριακό αγρινό είναι προστατευόμενο είδος. Σήμερα υπολογίζεται ότι υπάρχουν πέραν των 2.000 ζώων στο δάσος Πάφου.



Το κυπριακό αγρινό (*Ovis gmelini ophion*)

## ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ

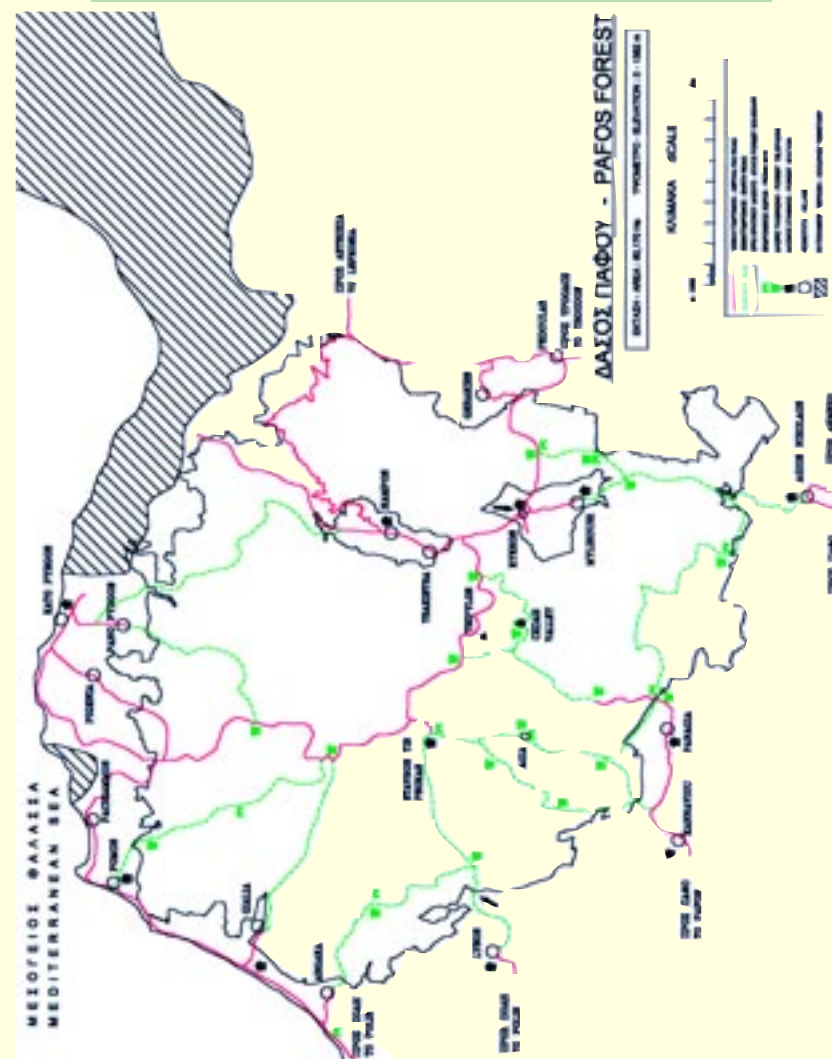
Για επιπρόσθετες πληροφορίες ή παρατηρήσεις και εισηγήσεις, όπως οδηγίες προσανατολισμού, μπορείτε να επικοινωνήσετε με το Δασικό Σταθμό Σταυρού Ψώκας, τηλ. 06-332144, 02-942746 και 06-352324 ή με τα Κεντρικά Γραφεία του Τμήματος Δασών στη Λευκωσία τηλ. 02-780168.

## ΟΔΗΓΙΕΣ ΠΡΟΣ ΟΛΟΥΣ ΤΟΥΣ ΕΠΙΣΚΕΠΤΕΣ

- Απαγορεύεται το άναμμα φωτιάς σε οποιοδήποτε σημείο του δάσους ακόμα και σε δρόμους ή πλατείες που βρίσκονται στο δάσος.
- Το άναμμα φωτιάς επιτρέπεται αποκλειστικά για την ετοιμασία φαγητού, και μόνο στις ψησταριές των εκδρομικών χώρων.
- Προτού φύγετε να σβήνετε εντελώς τη φωτιά που έχετε ανάψει στην ψησταριά. Επίσης, προσέχετε τα παιδιά σας

να μην παίζουν με σπέρτα στο δάσος και μην πετάτε αναμμένα σπέρτα ή αποτοίγαρα.

- Μη ρίχνετε ακαθαρσίες μέσα στο δάσος. Πριν φύγετε μαζέψτε σχολαστικά όλα τα σκουπίδια που προκαλέσατε εσείς ή η παρέα σας και τοποθετήστε τα στα σκουβαλοδοχεία. Αν δεν υπάρχουν σκουβαλοδοχεία ή αν είναι γεμάτα, πάρτε τα σκουπίδια μαζί σας, μην τα αφήσετε σε σακκούλια έξω από τα σκουβαλοδοχεία.
- Μην παρενοχλείτε τα ζώα και τα πουλιά του δάσους. Αποφύγετε να κόβετε κλαδιά δέντρων ή θάμνων, μην ξεριζώνετε φυτά και μη χαράσετε τους φλοιούς δέντρων.
- Αποφύγετε να προκαλείτε οποιαδήποτε ζημιά στους χώρους αναψυχής και στις κατασκευές που υπάρχουν εκεί.
- Μην κάνετε άσκοπους θορύβους, σεβαστείτε την ησυχία των άλλων επισκεπτών.
- Αποφύγετε να καπνίζετε ή να τρώτε όταν περπατάτε στα Μονοπάτια Μελέτης τη Φύσης.



Γ.Τ.Π. 96/2000 - 5.000  
Εκδόθηκε από το Γραφείο Τύπου και Πληροφοριών  
Εκτύπωση: Τυπογραφείο ΚΩΝΟΣ



ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΓΕΩΡΓΙΑΣ  
ΦΥΣΙΚΩΝ ΠΟΡΩΝ ΚΑΙ  
ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ  
ΤΜΗΜΑ ΔΑΣΩΝ

# Το δάσος Πάφου



ΚΕΙΜΕΝΟ: Δ.Σ.Χριστοφίδης  
Μ. Μακρής  
Ε.Χατζηκυριάκου  
ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ: Γιώργος Στέλιος  
Κώστας Λογγίνος  
Π.Χριστοδούλου  
ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΕΣ: